

SANAL ALEMİN YEREL AKTÖRLERİ: KONYA YEREL BASINI ÜZERİNE BİR ANALİZ

Onur Bekiroğlu* - Enes Bal*

ÖZET

İletişim teknolojilerinin önemli dinamiklerinden bir tanesi olarak kabul edilen internet, birçok alanda olduğu gibi gazetecilik mesleğinde de birtakım değişim ve yenilikleri tetiklemiştir. Bu süreç içerisinde ortaya çıkmış olan internet gazeteciliği, Türkiye’de yaygın basın içerisinde hızla uygulama alanı bulmuştur. İnternet kullanımının yaygınlaşması ve gazeteciliğin bu türünün görece düşük maliyeti nedeniyle, yerel gazeteler de imkânları ölçüsünde sanal ortamı kullanmaya başlamışlardır. Bu çalışmada, Konya kent merkezinde yayınlanan ve aynı zamanda internet ortamında da yer alan günlük yerel gazetelerin web siteleri tasarım ve içerik yönünden analiz edilmektedir. Anahtar sözcükler: Sanal ortam, internet gazeteciliği, yerel basın

LOCAL ACTORS OF THE VIRTUAL WORLD: AN ANALYSIS OF THE LOCAL PRESS IN KONYA

ABSTRACT

Internet, which has been accepted as one of the important dynamics of communication technologies has triggered some changes and innovations in the field of journalism, as in many other fields. Internet journalism, which has emerged within this context, has fast been put into practise in mainstream press in Turkey. Due to widespread use of internet and relatively low costs of this kind of journalism, even the local press has begun using virtual medium within their limits. In this research, the web sites of the daily local papers, which are being published in the Konya city center and also take place on the net are being analysed in terms of design and content. Keywords: Virtual medium, Internet journalism, Local press.

GİRİŞ

Teknolojinin birçok iş sahası için önemli bir etken olarak kabul edildiği günümüzde, ortaya çıkan teknolojik gelişmelerin, yapılan iş açısından doğru bir şekilde ya da yeteri kadar kullanılıp kullanılmadığı da son derece mühim bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü herhangi bir teknolojiyi, işin mahiyetine uygun bir şekilde kullanmak aynı zamanda o teknolojinin sağlayabileceği imkânlardan ve avantajlardan da verimli bir şekilde yararlanmanın önünü açabilmektedir. Belirtildiği gibi çeşitli teknolojik gelişmeler ışığında pek çok alanda adeta bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilen internet teknolojisi de, farklı farklı gelişmeler kaydederek günümüze kadar evrilmiştir ve her geçen gün bünyesine yenilikler katarak gelişmeye devam etmektedir. Bu noktada, internetin, özellikle iletişim ve kitle

iletişimi açısından bir dönemeç niteliği taşıdığı ve dolayısıyla kitle iletişiminde habercilik ve gazetecilik pratiklerini de önemli ölçüde etkilediği gözlenmektedir. Dolayısıyla 21. yüzyılda yeni iletişim teknolojilerinin ve özellikle internet teknolojisinin ortaya çıkardığı olanaklar ile “bilgi süperotoyolunda” gerçekleşen hızın ve bunun beraberindeki imkânların, gazetecilik mesleğini doğrudan etkilediği yadsınamaz bir gerçek olarak değerlendirilmektedir (Tılıç 2003: 436).

Bu doğrultuda, her zaman için teknoloji tarafından çeşitli boyutlarda şekillendirilebilen gazetecilik mesleğinin, teknolojik değişimler ve gelişmelerden en azından dört hususta etkilendiği söylenebilmektedir. Buna göre, teknolojik değişimler ve gelişmeler; “gazetecilerin işlerini ifa etme biçimlerini”, “haber içeriklerinin doğasını”, “yazı işlerinin ve haber endüstrisinin yapısı ile organizasyonunu” ve “haber organizasyonları, gazeteci-

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

ler ve hedef kitleleri arasındaki ilişkilerin doğasını; hedef kitleleri, rakipleri, haber kaynaklarını, sponsorları ve basın işleyişini düzenlemeye ve kontrol etmeye çalışanları kapsayarak” etkilemektedir (Pavlik 2000:229).

İşte bu açılardan gazetecilik ve habercilik pratiklerini önemli ölçüde etkileyen internet teknolojisi, teknik altyapının ve hizmet alanının geliştirilmesi ile internet ağının kullanımındaki hızlı artış sayesinde birçok ülkede basın-yayın kuruluşlarının, yayınlarını internet üzerinden de sürdürmelerini sağlayan yeni bir süreci başlatmıştır ve bu süreç, günümüzde neredeyse tüm basın-yayın kuruluşlarına sirayet etmiş durumdadır. Sanal ortam olarak da adlandırılan internet üzerinde World Wide Web yayıncılığına dayalı olarak gerçekleştirilen bu yayınlar, internet gazeteciliğini ve on-line gazeteleri ortaya çıkarmıştır (Dağtaş ve Derelioğlu 1999: 91). Gerek yazılı basının gerekse görsel medyanın pahalı yatırımlarına gerek duymayan, diğer habercilik sektörlerine göre çok daha az maliyetlerle, hem yazılı basının hem de görsel medyanın fonksiyonlarını da içeren yapısıyla internet gazeteciliği, bu nitelikleriyle gazetecilik açısından farklı bir açılım sağlamıştır. Öyle ki gerek yazılı basın, gerekse görsel medya, kendi kulvarlarında işlevlerini yerine getirirken, bu yeni kitle iletişim türüne kayıtsız kalmamışlar, internet gazeteciliğine de el atmışlardır (Bengi 2005).

Günümüzde internet teknolojisinin bu kadar yaygın bir şekilde kullanıldığı ve internetin evrensel bilgi denizinden bu derece yararlandığı bir ortamda yerel basın kuruluşlarının da sanal ortamın imkânlarından yararlanmaması söz konusu görülmemektedir. Öyle ki internet ortamında yerini alan yerel gazeteler, bu sayede yerel olayları, haberleri ve kültürleri bulunduğu çevrenin dışına taşıyarak evrensel boyutta duyurma olanağı bulabilmektedir (Gürcan 2002: 114).

Bu yönleriyle gazetecilik ve gazeteler açısından, yapılan işin “seyrini ve şeklini” değiştiren bir teknoloji olarak değerlendirebilecek internetin, yerel basın tarafından nasıl kullanıldığı ve internet ortamında neler yapılabileceği önem kazanmaktadır. Bir diğer deyişle yerel gazetelerin sanal

ortamda, internet teknolojisinin getirdiği olanakları ne ölçüde kullanarak yer aldıkları dikkat çekici bir nokta olmaktadır.

Çalışma kapsamında şu noktayı vurgulamakta fayda görülmektedir: Bu çalışmanın teorik kısmında, sanal ortamda da okurlarına seslenmek isteyen gazeteler ile salt haber maksatlı faaliyet gösteren haber siteleri “internet gazeteciliği” kavramı paydasında buluşturulmuştur. Bunun nedeni ise gazetelerin sanal dünyanın getirdiği geniş olanakları kullanmaya başlamalarıyla birlikte internetteki içeriğin, basılı gazete versiyonundan daha zengin bir hale gelerek yepyeni bir boyut kazanmasından kaynaklanmaktadır.

1. İNTERNET GAZETECİLİĞİ

17. yüzyılda matbaanın icadı ile başlayan basım işi, gazetelerin kitle iletişimine katılmasında bugüne kadar çok önemli bir rol üslenmiştir. Basım teknolojisinin ilerlemesi ile paralel bir gelişim süreci geçiren gazeteler, bilgisayar teknolojisinin gelişmesi ile birlikte bu yeni endüstriden faydalanma yoluna gitmiş ve kısa sürede bu adaptasyonu sağlayarak “mürekkepsiz gazetelerini” internette yayınlamaya başlamışlardır (Çelik 2003).

İnternet gazeteciliği, “gazeteciliğin çeşitli yöntemleri kullanılmak suretiyle insanların internet aracılığıyla bilgilendirilmesi” olarak tanımlanmaktadır (Yerlikaya 2004: 21). Burada vurgulandığı üzere gazete haberlerinin internet aracılığıyla sanal ortama aktarılması, milyonlarca insana aynı anda istenilen zamanda ulaşma imkânı sağlarken, gerekli donanıma sahip olan insanların da istedikleri anda gerek yaygın, gerekse yerel basın-yayın kuruluşlarına erişme olanağı tanımaktadır. Bir diğer ifadeyle internetin sağladığı olanaklar doğru ve uygun kullanılması ölçüsünde hem gazeteler ve gazeteciler için hem de hedef kitle için önemli avantajlar sağlamaktadır.

Gazeteciliğin oldukça süratli biçimde gelişen bir branşı olan internet gazeteciliğine, ilk başlarda elektronik veri-bilgi bankası araştırması ve bilgisayar destekli haberleşme olmak üzere başlıca iki sektör kaynaklık etmekteydi. İnternet gazeteciliği bugün de hâlâ bu öğeleri kapsamakla birlikte

günümüzde internet gazeteciliğinin ana vurgusu İnternet'in; yeni kabiliyetlerin kazanımını ve elektronik uzmanlığı gerektiren bir iletişim vasıtası olarak, gazeteciliğe ilişkin çabalar ve değişimler için bir platform olarak ve bir bilgi denizi olarak kullanılması üzerine yapılmaktadır (Kop- per ve ark. 2000: 499-500).

İnternet gazeteciliği açısından üç dönemden söz edilebilmektedir. Birinci dönem, haber içeriklerinin geleneksel gazetecilik kuruluşları için üretildiği ve gazetenin web sayfası için tekrar tasarlandığı dönem olarak değerlendirilmektedir. İkinci dönem, gazetecilerin web sayfası için özgün haber içerikleri ürettikleri dönem olarak ele alınmaktadır. Üçüncü dönemde ise internet gazeteciliği için düşünülen haber yapma biçimleriyle, okuyucuların haber içine girebilmesinin ve haberlerin içeriğinde gezilebilmesinin gerçekleştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Günümüzde internet gazeteciliğinde her üç döneme ilişkin uygulamaların da web sayfalarında sürdürüğü söylenebilmektedir (Tokgöz 2003: 81-82).

2. TÜRKİYE'DE İNTERNET GAZETECİLİĞİ AÇISINDAN BASIN

İnternet ile ortaya çıkan gelişmeler ve bu gelişmelerin gazetecilik açısından sunduğu imkânlar neticesinde 1995-1996 yıllarından itibaren Türk basını da, internette web sayfası edinmeye başlamış ve böylelikle sanal ortamda gazetecilik yapmaya yönelmiştir (Tokgöz 2003: 91).

Türkiye'de internet gazeteciliğinin gelişim seyri- ne bakıldığında 1995 yılının milat olduğu görülmektedir. İlk olarak 19 Temmuz 1995 tarihinde Aktüel dergisi ve 2 Aralık 1995'te Zaman gazetesi internet ortamına girmiştir (Gürcan 1999: 160). Aktüel dergisini aynı yılın Ekim ayında Lemana dergisi takip ederken, Ocak 1996'da sanal ortamda yayımlanmaya başlayan Xn de (Eksen), internetteki ilk sanal gazete olmuştur (Gürcan 1999: 45, Karaduman 2003: 42). Sanal ortam olarak da adlandırılan internette Zaman gazetesini ise 27 Kasım 1996 tarihinde Milliyet gazetesi izlerken, buna müteakiben Hürriyet ve Sabah gazeteleri de 1 Ocak 1997 yılında internette yayıma başlamışlardır (Gürcan 1999: 48). Türkiye'de 1997 yılına gelindiğinde Hürriyet ve Sabah dışında Fanatik, Yeni Yüzyıl, Türkiye, Turkish

Daily News ve bundan bir sene sonra 1998 yılında ise Cumhuriyet ve Radikal internet ortamında yerini almıştır (Dağtaş ve Derelioğlu 1999: 94). İçinde bulunduğumuz zaman diliminde ise artık ulusal ve yerel birçok gazete sanal ortamda yayınlarına devam etmektedirler. Bu noktada, Gür- can (2002: 111), 1997-1998 yıllarında internette "Özgür Kocaeli" isimli tek bir yerel gazetenin bulunduğunu, 1999 yılından itibaren internetin, yerel basının da ilgisini çekmeye başladığını ve 2002 yılı verileriyle bu sayının 56'ya çıktığını belirtmektedir. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün 2005 yılı verileriyle de bu sayının 186'ya kadar ulaştığı görülmektedir. Bu verilerden, yerel basının da internet ve internet gazeteciliğine kısa zamanda adaptasyon sağladığı açıkça görülmektedir.

İnternet teknolojisinin yeni yeni kullanılmaya başlandığı bu ilk zamanlardan günümüze gelindiğinde ise şartların oturması ve daha elverişli duruma gelmesi dolayısıyla Türk basını internetin olanaklarını ve avantajlarını daha fazla kullanır hale gelmiştir. Artık Türk gazetelerinin web sayfalarında, gazetenin basılı nüshaları aynı şekilde okunabilmekte, çeşitli başlıklar altında sınıflandırılmış haberlere ve köşe yazılarına erişilebilmekte ve arşiv hizmetlerinden yararlanılarak gazetelerin eski sayılarına ulaşılabilir. Söz konusu durum, Türk medyasının yeniliklere açık olduğunun ve yeni teknolojileri kullanabilme ile uygulayabilme kapasitesine sahip olduğunun göstergesi olmaktadır (Tokgöz 2003: 91-92). Günümüzdeki mevcut durum itibarıyla yaygın basının tümünün internet ortamında yayın yapmasının yanı sıra birçok yerel gazetenin de internet teknolojisinin sunduğu olanaklardan imkânları ölçüsünde yararlanarak sanal ortamda yerlerini aldıkları görülmektedir.

3. İNTERNET GAZETECİLİĞİNİN AVANTAJLARI

Gazetecilik mesleğinin internet ortamında ve bu teknolojinin çizdiği çerçeve doğrultusunda ifa edilmesi olarak tanımlanabilen internet gazeteciliğinin, geleneksel gazetecilik ile karşılaştırıldığında karakteristik özellikleri olarak da nitelendirilebilecek birtakım avantajları bulunmaktadır. Buna göre, internet gazeteciliğinde içinde bulu-

nulan gerçek zaman ile aynı anda, bir diğer deyişle eş zamanlı yayın yapılabilmektedir. Öyle ki güncelleme olanakları sayesinde olaylar gerçekleştikleri andan itibaren ivedilikle internet ortamına aktarılabilmekte ve haber olarak verilebilmektedir (Millison 2005). Buna koşut olarak, bilgisayarlı olan ve internet bağlantısına sahip olan tüm okurlar, günün her saatinde istedikleri anda gerek ulusal gerekse yerel düzeyde yayınlanıp sanal ortamda da yer alan gazetelere erişebilmektedirler.

İnternet gazeteciliği, değişen zamanı avantaj olarak kullanabilmektedir. Sanal ortamdaki gazetelerde yayımlanan haberler, yazılar, makaleler kullanıcıların, şimdi ya da daha sonra istedikleri bir anda bunlara bakabilmeleri için arşivlenebilmektedir (Millison 2005). Böylelikle günümüzde birçok gazetenin yaptığı gibi internet, elektronik arşiv olarak kullanılabilmekte ve böylelikle gazetelerin okunulamayan sayılarına, eski nüshalarına ve istenilen haberlere eski arşiv bölümünden erişilebilmektedir (Gürcan 2002: 112). İnternet gazeteciliğinde önemli bir hizmet olan arşiv sisteminin; tarih, konu ve kaynağa göre arama ve sıralama imkânı sunabilmesi kullanıcılar açısından büyük bir kolaylık sağlayabilmektedir. Arşiv hizmeti ve bunun getirdiği depolama olanakları, internet gazeteciliğinde kalite ve saydamlık sağlarken, aynı zamanda etkileşimliliğin de önemli bir vasıtası olmaktadır (Halıcı 2003: 154-155).

İnternet gazeteciliği multimedya-çoklu ortam öğelerini kapsayabilmektedir. Dolayısıyla haberler; metin, grafik, ses, müzik, hareketli video ve animasyon destekli olarak sunulabilmektedir (Millison 2005). Çoklu ortamın sunduğu olanaklar sayesinde de kitlesel ve bireysel iletişim arasındaki sınırlar ortadan kalkmakta ve böylelikle farklı medya sistemlerinin eş zamanlı olarak kullanılabilmesi söz konusu olmaktadır (Halıcı 2003: 154-155).

İnternet gazeteciliği, interaktif bir nitelik taşımaktadır. Hyperlinkler, Web üzerindeki bu etkileşimliliği sağlamak için başlıca mekanizmayı temsil etmektedir. İnternet gazeteciliğinde bu hyperlinkler sayesinde haber metinleri içerisinde yer alan konulara ilişkin diğer web sitelerine bağlantılar kurulmakta ve böylelikle haberlere

ilişkin çeşitli bakış açılarına ve detaylara ulaşma imkânı elde edilebilmektedir (Millison 2005). Dolayısıyla hyperlinkler, etkileşimliliği sağlamanın bir vasıtası olurken aynı zamanda kullanıcıların, bilgi arama süreçleri üzerindeki denetim kabiliyetlerini arttırabilmeleri açısından da önem kazanmaktadır (Dimitrivo ve ark. 2003: 403).

Hedef kitlenin elektronik ortamda okuduğu haberlerle ilgili duygu ve düşüncelerini anında dile getirebilmesi sayesinde yayıncıyla okur arasında bilgi akışı ve etkileşim kolayca gerçekleşebilmektedir. İnternet gazeteciliği bağlamında söz konusu olan bu etkileşim, teknik ve sosyal etkileşim olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilmektedir. Teknik etkileşim, kullanıcı ve internette yer alan gazeteler-medya arasındaki etkileşimi nitelerken, sosyal etkileşim ise kullanıcıların kendi aralarındaki etkileşimi yansıtmaktadır. Bu anlamda, internet gazeteciliğinde ağırlıklı olarak teknik etkileşim söz konusu olmaktadır (Halıcı 2003: 155-156). İnternet ortamında gazeteler açısından interaktiflik, fikirlerin, görüşlerin paylaşımının yapıldığı ilan tahtaları ve gerçek zamanlı chat odaları gibi birçok biçimde sağlanabilmektedir (Dimitrivo ve ark. 2003: 403). Etkileşimi ve dolayısıyla bunun beraberinde getirdiği feed-back'i sağlayabilen diğer yollar ise şu şekilde sıralanabilmektedir: E-posta, veri bankaları ve arşivde arama, formlar yanıtımlama ve değerlendirme, çeşitli oyun ve yazılımların indirilmesi, haber grupları, e-posta listeleri, forum ve konuk defteri (Halıcı 2003: 155-156). İnternet gazeteciliğinde bu özellikler ile birlikte okur analizinin yapılması da söz konusu olabilmektedir. Böylelikle hangi sayfanın ne kadar okunduğu, hangi köşe yazarının ne kadar hit aldığı düzenli olarak takip edilebilmektedir (Gürcan 2002: 113).

İnternet üzerinden yayın yapan gazetelerin büyük çoğunluğunun ücretsiz olması da yine olumlu bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle iş yerinde veya internet bağlantısını para ödemediği kullanma imkânı olan kişiler böyle bir olanak varken ayrıca para verip aynı haberleri okumayı tercih etmemektedirler. Yine internet gazetesinde haberin uzunluğu istenildiği kadar olabilmektedir. Klasik gazetede olduğu gibi, kısıtlı sayıda sayfa sayısı sıkıntısı yoktur. Haberin derinliği

istenildiği kadar artırılabilir (Yerlikaya 2004: 23).

Bir başka açıdan bakıldığında, internet teknolojisinin, kurumsal bir gazetenin yanı sıra bireysel bir gazete yayınlatabilme olanağı sunması, internet gazeteciliği kapsamında değerlendirilebilecek önemli bir avantajdır (Gürcan 2002: 112). Bu bağlamda Türkiye’de hemen hemen tüm yayın kuruluşlarının yanı sıra, serbest gazeteciler de internet ortamından yararlanmakta ve habercilik yapmaktadırlar. Gazeteciler, normal gazetelerde kanunlar ve medyadaki yapısal sorunlar nedeniyle aktarma imkânı bulamadıkları fikir veya haberlerini sanal gazetelerle ulaştırabilmektedirler (Çelik 2003). İnternet teknolojisinin ve internet gazeteciliğinin bu ayrıcalık niteliğindeki olanağına, Amerika’da 1996’lı yıllarda dedikodu mahiyetinde internette yayına başlayan Matt Drudge adlı bir adamın, Monica Levinsky skandalını ilk olarak duyurması çok iyi bir örnek teşkil etmektedir (Gürcan 2002: 112).

İnternet gazeteciliğinin bu avantajları doğrultusunda yerel basın açısından özellikle şu olanaklar bağdaştırılabilmektedir: Buna göre, sanal ortamda yer alan gazeteler, kendi yöreleriyle ilgili olayları, haberleri ve kendi yerel kültürlerini dünyanın her yanındaki insanlara ulaştırabilme imkânı bulabilmektedir. Bu da basılı bir yerel gazete için mevcut olan sınırların ortadan kalkarak, haberlerini ve kendi yöreleriyle ilgili gelişmeleri duyurabilmelerinin çapını genişletmektedir. Bu noktada, yerel gazeteler, sanal versiyonlarıyla gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında yaşayan hemşehrilerine de erişebilmektedir (Gürcan 2002: 114). Yerel gazeteler, imkânları ölçüsünde internet gazeteciliğinin sıralanan diğer avantajlarını da kullanabilmektedirler.

4. İNTERNET GAZETECİLİĞİNİN DEZAVANTAJLARI

Zaman, mekân, maliyet ve coğrafi uzaklık engelini büyük oranda ortadan kaldıran internet gazeteciliğinin birçok yönden yazılı basından üstün olmasının yanında; suiistimallere de aynı oranda açık bir ortam olması gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husustur. Medyanın, kullanıcının elinde tehlikeli bir oyuncak olduğu günümüzde,

internetteki sınırsız kullanım özgürlüğünün, bazıların özgürlüklerine ve kişilik haklarına sekte vurabilmesi yüzünden, sanal ortamın tehlikeli bir yöne kayması endişe verici bir durumdur. İnternet kullanımının artışına paralel olarak, internet üzerindeki yasadışı içeriğe sahip yayınlarda da büyük bir artış olmuştur. Özellikle son dönemlerde, yazılı ve görsel basında mevcut yasal uygulamalar nedeniyle gerçekleştiremedikleri saldırgan yayınları sanal ortama taşımak isteyen kimi haber siteleri kamuoyu adına büyük tehlike yaratmaktadır.

Bir diğer taraftan, “bilgi okyanusu” olarak da nitelendirilen internet teknolojisinin daha fazla özgürlük ve demokratik bir ortam vaat ederken; aynı zamanda insanları enformatik bombardımana tuttuğunu söylemek mümkün olmaktadır. Bununla birlikte, internet ortamında dedikoduya dayanan, sansasyonel ve asparagas haberler had safhaya ulaşmış bulunmaktadır. Amerika’da yapılan araştırmalarda internet üzerinde dolaşan haberlerin yalnızca yüzde 10’unun güvenilir ve inandırıcı olduğu tespit edilmiştir (Kaya 2005: 65).

Bu noktada internet gazeteciliğini “pijamalı gazetecilik” olarak nitelendiren ve yeni kuşakların sanal ortama alıştıkça, bu sahadaki haberciliğin daha da etkili ve nitelikli bir hale dönüşeceğini savunan Dumanlı (2005: 16), bugünkü haliyle internet gazeteciliğinde yaşanan bazı çarpıklıklara dikkat çekiyor: “...Ne var ki madalyonun bir de öbür yüzü var; bunu çok tehlikeli bir gelişme olarak görmek zorundayız. ‘Pijamalı gazetecilik’i bir dedikodu odağı haline getirecek siteler var. Açıkça söylemek gerekirse bu arkadaşlar araştırmadan, soruşturmadan, incelemeyen kendilerine ulaşan her şeyi yazıyor. Bu yazılanlar arasında yanlış, yalan hatta iftira boyutu taşıyan bilgiler var. Belki farkında değiller; ancak bu tarz yayıncılık bugün ve gelecekte kendilerine düşen sosyal vazifeyi gölgeliyor. Ve göz göre göre internet medyası bindiği dalı kesiyor...”

Gönültaş (2004: 8) da eleştirel bir yaklaşımla, internet gazeteciliğinin teknik açıdan diğer iletişim araçlarından çok daha üstün olduğunu ancak birçoğunun da içerik yönünden “boş” olduğunu

iddia etmektedir: “Ülkemizde son zamanlarda internet haberciliği alabildiğince yayıldı. Bu yaygınlık elbette güzel ama bu durum her önüne gelenin internet sitesi açıp habercilik gibi ciddi bir işi sıradan tarzda yapmaya başlaması gibi bir kirliliği de beraberinde getiriyor. Ve internet sitelerinin bir kısmı bilerek ya da bilmeyerek bu enformasyon kirliliğinde başı çekiyor. İnternet haber sitelerinin pek azının arkasında kurumsal destek bulunuyor. Arkasında kurumsal destek bulunmayan çoğunluğun nitelikli olarak Anadolu Ajansı dışında hiçbir haber kaynağı bulunmuyor. Bunlar Anadolu Ajansı'nın bir tür klonu haline geliyorlar. Doğal olarak onlar da farklı ve çeşitli haberler için bilgisayar diliyle copy-past (kopyala-yapıştır) yaparak varlıklarını sürdürmeye çalışıyorlar.”

Türkiye'deki internet gazeteciliğinin en büyük handikaplarından biri de internette yapılan haberlerin “özel” olmaktan öte “derleme” niteliği taşımasıdır. Televizyonda ve gazetede yayınlanan haberleri alıp kendi sitelerinde tekrar yayınlayan ve bu şekilde ‘medya takip merkezleri’ni andıran bu mecrada kişisel hesaplaşmalara ve dedikodulara sıkça yer veriliyor olması, sanal gazetelerin mevcut bu şartlarıyla geleneksel medyaya henüz alternatif olamayacağını göstermektedir.

Öte yandan internet haberciliğinde her şey çok büyük bir hızla ve denetimden geçmeden okura sunulmaktadır. Söz konusu yapı, okura karşılaştığı binlerce bilginin gerçekliğini ispatlamak ya da haber değerini ölçmek gibi bir sorumluluk yüklemektedir. Bu noktada bir anlamda gazetecinin işlevini okur üstleniyor ki; bu internetteki en büyük problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Yerlikaya 2004: 24).

5. KONYA YEREL BASINI

Konya Valiliği İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre hâlihazırdaki durum itibarıyla Konya kent merkezinde; “**Anadolu Manşet, Hakimiyet, Konya Postası, Memleket, Merhaba, Yeni Meram ve Yeni Konya**” adlı gazeteler günlük olarak yayımlanırken, “**Anadolu'da Gündem**” gazetesi aylık periyodlarla çıkartılmaktadır.

Konya iline bağlı merkez ilçeler dışındaki diğer ilçelerde ise günlük olarak yayımlanan yerel gazeteler; “**İstasyon (Akşehir), Pervasız (Akşehir), 24 Ağustos Gazetesi (Akşehir), Ereğli (Ereğli) ve Güneş (Ereğli)**” şeklinde sıralanırken, haftalık çıkan gazeteler de; “**Beyşehir'in Sesi (Beyşehir), Beyşehir Göl (Beyşehir), Bozkır Postası (Bozkır), Cihanbeyli'nin Sesi (Cihanbeyli), Çumra Postası (Çumra), 26 Haziran Gazetesi (Çumra), Doğanhisar (Doğanhisar), Hüyük Postası (Hüyük), İlk Haber (Hüyük), Hüyük Gündem (Hüyük), Karapınar (Karapınar), İpek Yolu Karapınar (Karapınar), Kulu'nun Sesi (Kulu), Yeni Ilgın (Ilgın), Ilgın'ın Sesi (Ilgın), Seydişehir Postası (Seydişehir), Toroslar (Seydişehir), Öz Seydişehir (Seydişehir) ve Yunak Postası (Yunak)**” olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. SANAL ORTAMDA KONYA YEREL BASINI

Sanal ortamda yer alan Konya yerel basını şu şekilde bir görünüm arz etmektedir:

Konya kent merkezinde yayımlanan yerel gazeteler:

• Günlük yerel gazeteler:

- Anadolu'da Manşet: www.mansetgazetesi.com
- Hakimiyet: www.hakimiyet.com
- Konya Postası: www.konyapostasi.com.tr
- Memleket: www.memleket.com.tr
- Yeni Meram: www.yenimeram.com.tr
- Merhaba: www.merhabagazetesi.com.tr

Konya iline bağlı merkez ilçeler dışındaki diğer ilçelerde yayımlanan yerel gazeteler:

• Günlük yerel gazeteler:

- İstasyon (Akşehir): www.istasyongazetesi.com
- Pervasız (Akşehir): www.pervasiz.com

• Haftalık yerel gazeteler:

- Beyşehir'in Sesi (Beyşehir): www.beysehirin-sesi.com
- Beyşehir Göl (Beyşehir): www.beysehirgol-gazetesi.com

- Çumra Postası (Çumra): www.cumrapostasi.com
- İlk Haber (Hüyük): www.ilkh Haber.org
- Seydişehir Postası (Seydişehir): www.seydişehirpostasi.com.tr

7. SORUN VE AMAÇ

İnternet gazeteciliği bağlamında yerel gazetelerin internet ortamındaki durumlarının analizi, bu çalışmanın sorununu teşkil etmektedir. Buna yönelik olarak Konya yerel basını örneği ele alınmakta ve internette yayın yapan yerel gazetelerin web sitelerinin ana sayfaları içerik ve biçim açısından değerlendirilmektedir.

Çalışmanın amacını ise değerlendirme yapılırken baz alınan “Değerlendirme Kriterleri Formu” kapsamında sanal ortamda yayın yapan yerel gazetelerin web sayfalarının çözümlenmesi ve böylelikle internetteki durumlarının ortaya konması oluşturmaktadır.

8. ÖRNEKLEM

Çalışmanın örneklemini, Konya kent merkezinde günlük olarak yayınlanan yerel gazeteler içerisinde internet ortamında yayın yapan yerel gazetelerin web siteleri oluşturmaktadır. Buna göre, örnekleme dahil olan web siteleri şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Anadolu Manşet: www.mansetgazetesi.com
2. Hakimiyet: www.hakimiyet.com
3. Konya Postası: www.konyapostasi.com.tr
4. Memleket: www.memleket.com.tr
5. Yeni Meram: www.yenimeram.com.tr
6. Merhaba: www.merhabagazetesi.com.tr

9. ARAŞTIRMADA UYGULANAN YÖNTEM

Bu çalışmada yöntem olarak içerik çözümlemesi kullanılmıştır. İçerik çözümlemesi, “iletişimin açıklanan içeriğinin objektif, sistematik ve sayısal tanımlarını yapan bir araştırma tekniği” (Berelson 1984: 14) olarak tanımlanmaktadır. Farklı bir tanımlamada bulunan Merten’e (1983: 15, aktaran Gökçe 2001: 25) göre ise içerik çözümlemesi, “sosyal gerçeğin belirgin (manifest) içe-

riklerinin özelliklerinden, içeriğin belirgin olmayan özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak yoluyla sosyal gerçeği araştırmanın bir yöntem” olarak ön plana çıkmaktadır.

Berelson tarafından ortaya atılıp daha sonra Holsti ve Krippendorf tarafından geliştirilen bu araştırma tekniği, pek çok haber çalışmaları için yol gösterici olmuştur (İnal 1996: 77). Özellikle sayısal tanımlamalar yapmayı amaçlayan araştırmalarda içerik çözümlemesi en uygun yöntem olarak belirmektedir.

İçerik çözümlemesi, özünde hem nitel hem de nicel bir yöntemdir (Wright 1986:125). Nitel çözümleme; belli bir zaman kesitinin belli bir anında, sınırlı sayıda çok önemli iletiler aktaran belli bir mesaj kaynağının, belli hedeflere yönelik öznel maksadını ortaya çıkarmak için yapılmaktadır (George 2003:10). Nicel analizin amacı ise, iletiler topluluğunun doğru bir temsilini ortaya koymaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesinde nicellik önemli bir etmendir. Çünkü araştırmacının kesin yargılarda bulunmasını sağlar. Örneğin, “çocuklara yönelik çizgi filmlerin yüzde 70’inde şiddet sahneleri vardır” ifadesi “çoğu çizgi filmde şiddet sahnesi vardır” ifadesinden daha keskindir. Ayrıca nicellik, araştırmacının sonuçları daha nesnel biçimde aktarmasını ve başka araştırmalarla karşılaştırmalar yapabilmesini de mümkün hale getirmektedir (İrvan 2000: 75).

İçerik çözümlemesi aynı zamanda nesnel gerçekliği zorunlu kılmaktadır. Bu da ancak değişik kişilerin aynı çözümleme metnini belirli sınıflamalar çerçevesinde öngörülen görünümleri işaretlediklerinde yerine gelmiş sayılmaktadır (Ergeç 2005: 56). Bir başka anlatımla aynı araştırma metni farklı kodlayıcılar tarafından kodlandığında birbirine benzer sonuçlar elde edilmelidir. Böylelikle içerik çözümlemesinin sonuçları güvenilir nitelik taşıyacaktır.

Çalışmanın güvenilirliğinin sağlanabilmesi için, araştırmacıların yanı sıra Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü’nden iki araştırma görevlisinden kodlayıcı olarak yararlanılmıştır. Sanal gazete içeriklerinin kodlanması sürecinde, kodlayıcılara farklı zamanlarda ve

ortamlarda gazetelerin internetteki siteleri gösterilerek kodlama yapımları sağlanmış ve güvenilir bir sonuç elde edilmeye çalışılmıştır. Sonuçta her bir kodlayıcının birbirine yakın düzeyde cevaplama yaptığı tespit edilmiştir.

Öte yandan içerik çözümlemesini esas alan çalışmalarda öncelikle yapılması gereken bir konu da sınıflandırma sistemi oluşturmaktır (Gökçe ve ark. 2004:194). Böylelikle de araştırılmak istenen gerçeğe yönelik çeşitli etkiler açığa kavuşturulmaktadır. Öncelikle sınıflandırma sistemi bir ölçek sunmaktadır ve bu ölçek araştırma sorusu açısından önemli olan noktaların sosyal gerçekten seçimini belirlemektedir. Sınıflandırma sistemi üzerinden sosyal gerçek yapılandırılmakta ve düzenlenmektedir. Ayrıca sınıflandırma sistemi sosyal gerçeğin elemanlarını belirli özelliklere göre gruplandırmakta ve bu süreçte araştırma sorusu açısından dikkate alınmayan anlam farklılıkları çözümlene dışı bırakılmaktadır (Gökçe 2001: 46-47).

Yukarıdaki bilgiler ışığında çalışmamız kapsamındaki konuların da sınıflara ve alt sınıflara bölünmesi gerekmektedir. Çalışmanın sınıflama sistemi oluşturulurken mevcut araştırma ışığında özgün bir sınıflandırma sistemi geliştirilmemiş, bunun yerine Gürcan'ın (2003, 2005) haber sitelerinin içerik ve tasarıma yönelik geliştirdiği

değerlendirme formundan yararlanılmıştır. Söz konusu formda haber siteleri için 7 temel sınıflandırma kullanılmıştır. Bunlar; (1) siteye ulaşılabilirlik, (2) genel görünüş, (3) kullanım kolaylığı, (4) içerik, (5) teknik özellikler, (6) kurumsal bilgiler ve (7) genel değerlendirme ve yorum bölümleridir.

10. BULGULAR VE YORUM

Konya kent merkezinde günlük olarak yayınlanan yerel gazetelerin web sitelerinin incelendiği “**Değerlendirme Kriterleri Formu (Tablo 1.)**”nda, bu web sitelerine ilişkin özellikler tek tek değerler halinde yansıtılmakta ve formun ilk kesimini “**Siteye Ulaşılabilirlik**” oluşturmaktadır. Buna göre, erişim rahatlığı ve yüklenme süresi açısından incelenen 6 web sitesinin de genel itibarıyla iyi bir durumda olduğu gözlenmektedir. Zira sitelere erişim süresinin çok uzun olması kullanıcıların sıkılıp web sitesini kapatmasına ya da başka bir gazetenin web sitesine yönelmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla incelenen yerel gazetelerin web sitelerinin kullanıcılara, bağlanma açısından bir sorun teşkil etmemesi ilk etapta bir avantaj olarak göze çarpmaktadır. Siteye ulaşılabilirlik açısından bir diğer özellik olan site haritasının ise yine 6 web sitesinden hiçbirinde mevcut olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1. Konya’da İnternet Ortamındaki Yerel Gazetelerin Özelliklerine İlişkin Değerlendirme Kriterleri Formu

İşaretler: + var, evet x yok, hayır	Anadolu Manşet	Hakimiyet	Konya Postası	Memleket	Yeni Meram	Merhaba
1. SİTEYE ULAŞILABİLİRLİK						
Siteye erişim rahatlığı	+	+	+	+	+	+
Sitenin yüklenme süresi	8.08	8.03	2.01	9.00	4.07	5.01
Site haritası	x	x	x	x	x	x

Değerlendirme Kriterleri Formu’nun ikinci bölümünü “**Genel Görünüş**” teşkil etmektedir. Bu kısımda, incelenen web sitelerinin ana sayfalarının genel görünüş açısından bir problemlerinin olmadığı ve kullanım rahatlığı açısından da Konya Postası gazetesinin web sitesi dışında diğer 5 web sitesinin sorunlu olmadığı görülmektedir. Web sitelerinde renk kullanımı ve zemin rengi mevcuttur. Söz konusu yerel gazetelerin web

siteleri içerisinde 4 sitenin sayfaları arasında uyum bulunurken, diğer 2 site olan Konya Postası ve Merhaba gazetelerinin web sitelerinde bu özellik tam anlamıyla hasıl olamamaktadır. İncelenen web sitelerinin 6’sında da sayfa kenar boşlukları var olup, sayfa uzunluğunun da 1 web sitesi hariç diğer 5’inde olduğu ortaya çıkmaktadır. Haberlerde fotoğraf kullanımı, Yeni Meram gazetesinin web sitesi dışındaki 5 sitede mevcut-

tur. 6 sitenin de butonları işler durumdadır. İnternet gazeteciliğinin interaktiflik açısından önemli bir vasıtası olarak değerlendirilen mesaj panosu, anket ve forum gibi unsurlar ise Konya Postası ve Merhaba gazetelerinin web sitelerinin haricinde diğer 4 web sitesinde bulunmaktadır. Bu bölüm kapsamında son olarak ziyaretçi sayacı özelliğinin, sadece Yeni Meram ve Merhaba olmak üzere 2 web sitesinde kullanıldığı, diğer 4 sitede ise kullanılmadığı görülmektedir.

Formun üçüncü kesimi, “**Kullanım Kolaylığı**” başlığı altında değerlendirilmektedir. Buna göre 6 web sitesinin de sayfaları rahat okunabilmekte ve ana sayfadan haberlere ulaşmak istendiğinde sıkıntı yaşanmamaktadır. Web sitelerinde sayfa-

ların rahat okunabilmesi esasında çok önemli olmaktadır. Çünkü Halıcı'nın (2003: 153) belirttiği üzere haberleri ekrandan okumanın ellere serbestlik sağlamasına karşın gözlere ek yük bindirmesi nedeniyle basılı metinlere oranla okuma hızı %25 oranında azalmaktadır. Ayrıca ABD'nin Ohio State Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada, okuyucuların bilgisayar ekranından okudukları bir metni daha zor anladıkları sonucu çıkmıştır. Dolayısıyla “web sayfalarının arayüzü ve sayfa tasarımının, okunabilirliği artırma noktasında” önemli bir yere sahip olduğu değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Zira basılı bir gazetenin sayfa tasarımı nasıl önemli bir etken ise bir gazetenin web sitesinin tasarımı da kullanıcılar nezdinde o sitenin albesini arttırabilmektedir.

2. GENEL GÖRÜNÜŞÜ						
Ana sayfanın genel görünüşü	+	+	+	+	+	+
Ana sayfanın kullanım rahatlığı	+	+	x	+	+	+
Sayfalarda renk kullanımı	+	+	+	+	+	+
Zemin rengi	Gri	Açık gri ve Beyaz	Açık Mavi	Beyaz	Beyaz	Beyaz
Sayfalar arası uyum	+	+	x	+	+	x
Türkçe karakter desteği	+	+	+	+	+	+
Sayfa uzunluğu	+	+	x	+	+	+
Sayfa kenar boşlukları	+	+	+	+	+	+
Haberlerde fotoğraf kullanımı	+	+	+	+	x	+
Sayfadaki butonların işlerliği	+	+	+	+	+	+
Mesaj panosu/forum/anket	+	+	x	+	+	x
Sayfalarda ikon ve banner yoğunluğu	x	+	x	+	+	+
Ziyaretçi sayısı	x	x	x	x	+	+
3. KULLANIM KOLAYLIĞI						
Font kullanımı ve rahat okunabilirlik	+	+	+	+	+	+
Ana sayfadan haberlere ulaşmada sıkıntı var mı?	+	+	+	+	+	+
Sayfalar arası geçiş-bağlantı	+	+	x	+	+	x
Site içi arama	x	+	x	+	+	+
Arşiv/arşive ulaşma imkânı	x	x	x	+	+	+
Kelime, tarih, haber olarak arama yapılabiliyor mu?	x	+	x	+	+	+
Sayfadaki çıktı alma imkânı	x	x	x	+	+	x
Dil seçim olanağı	x	x	x	x	x	x

Kullanım kolaylığı açısından bir başka özelliğe bakıldığında, Konya Postası ve Merhaba gazetelerinin web sitelerinde, sayfalar arası geçiş-bağlantı konusunda problem bulunurken, diğer 4 web sitesinde bu açıdan bir sorun oluşmamakta-

dır. Site içi arama, Anadolu Manşet ve Konya Postası gazetelerinin web siteleri olmak üzere 2 site haricinde incelenen diğer 4 yerel gazetenin sitesinde bulunmaktadır. Arşiv imkânı, sadece Memleket, Yeni Meram ve Merhaba gazetelerinin olmak üzere 3 sitede mevcut iken; kelime,

tarih ya da haber olarak arama yapabilmeye olanağı ise Anadolu Manşet ve Konya Postası'nın dışındaki 4 web sitesinde yer almaktadır. Dolayısıyla bu özellik söz konusu yerel gazeteler açısından hem elektronik arşiv olanağı oluştururken, hem de kullanıcılar açısından bir kolaylık sağlayabilmektedir. Bu kısım ile ilgili son olarak, dil seçim olanağının, incelenen yerel gazetelerin web sitelerinin 6'sında da olmadığı ve sayfadan çıktı alma özelliğinin ise yalnızca Memleket ve Yeni Meram gazeteleri olmak üzere 2 sitede bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Dördüncü bölüm, "İçerik" ana başlığı altında oluşmakta ve kendi içinde "Yetkinlik", "Doğruluk", "Yansızlık", "Kapsam", "Güncellik" ve "Haber Yazım Kuralları ve Dil Kullanımı" şeklinde başlıklara ayrılmaktadır. İlk etapta incelenen yerel gazetelerin web siteleri, "Yetkinlik" açısından değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak sayfanın içeriğinden sorumlu olan kişinin ve sitenin meşruluğunu gösteren birtakım ibarelerin, Konya Postası gazetesinin sitesi dışında diğer 5 web sitesinde belli olduğu ve bununla birlikte amaçlar ya da yayın politikasının tanımlandığı bir sayfanın 6 sitede de mevcut olmadığı

görülmektedir. İncelenen yerel gazetelerin web sitelerinden 3'ünün yapımı taşeron uygulama iken, diğer 3'ünün bu şekilde olmadığı gözle çarpılmaktadır. Bu nokta ise internet gazeteciliği açısından yeterli teknik donanım bilgisi olan bir kadronun gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bir diğer taraftan yerel gazeteler açısından buna ilişkin ayrı bir kadro oluşturulması yerine mevcut personelin bu konuda yetiştirilmesi ekonomik açıdan daha uygun olabilecektir. Söz konusu yerel gazetelerin web sitelerinin 1 tanesinde gündemin anlık takip edildiğine ilişkin bir son dakika bölümü mevcut iken diğer 5 sitede gündemin anlık değil de günlük olarak takip edildiği gözlenmektedir. Dolayısıyla internetin ve internet gazeteciliğinin anlık haberleri ve ani gelişmeleri çok kısa bir süre içinde yayımlayabilme imkânının söz konusu yerel gazetelerin çoğu tarafından kullanılmadığı söylenebilmektedir. Haber özetlerini tek sayfada görebilme imkânı, Konya Postası'nın web sitesi haricindeki 5 sitede bulunmaktadır. Merhaba gazetesinin sitesi dışındaki diğer 5 sitede haberler belirli türlere göre gruplandırılmış ve çözümlenen 6 web sitesinde de, kişisel yazıların yazarları belirtilmiştir.

4. İÇERİK						
A. YETKİNLİK						
Sayfanın içeriğinden sorumlu olan kişi belli mi?	+	+	x	+	+	+
Amaçlar/yayın politikasının tanımlandığı bir sayfa var mı?	x	x	x	x	x	x
Sayfalar amaca/yayın politikasına uygun mu?	x	x	x	x	x	x
Sitenin meşruluğunu (gerek ticari gerekse hukuki) gösteren ibare mevcut mu? (posta adresi ve telefon gibi)	+	+	x	+	+	+
Sitenin yapımı taşeron uygulama mı?	x	+	x	+	x	+
Gündem anlık takip ediliyor mu?	-	-	-	-	+	-
Haber yoğunluğu (âdet)	Ort:11	Ort:12	Ort:8	Ort:9	Ort:10	Ort:2-3
Haber özetlerini tek sayfada görebilme	+	+	x	+	+	+
Haberlerin türlerine göre gruplandırılması	+	+	+	+	+	x
Sitede kişisel yazıların yazarları belirtilmiş mi?	+	+	+	+	+	+

B. DOĞRULUK						
Haber kaynaklarının belirtilmesi	x	x	x	x	x	x
Haber birincil kaynaklardan mı alınıyor?	x	x	x	+	+	+
Haber başka kaynaklardan doğrulanabilir özellikte mi?	+	+	+	+	+	+
Haber, gramer, hece ve yazım hatalarından arındırılmış mı?	+	+	+	+	+	+
Yazarların uzmanlığı ve konuya yetkinliği	+	+	+	+	+	+

İçerik ana başlığı altında ikinci değerlendirme kriteri, “**Doğruluk**”tur. Bu kapsam içerisinde 6 web sitesinde genel itibarıyla haber kaynaklarının belirtilmediği ve haberlerin başka kaynaklardan doğrulanabilir nitelikte olduğu dikkat çekmektedir.

Üçüncü alt başlığı “**Yansızlık**” oluşturmaktadır. İncelenen web sitelerinin ana sayfalarındaki reklam kullanım yoğunluğu tabloda gösterildiği gibidir. 6 sitede de, haberler ile reklam ve yorum yazıları arasında ayırım yapıldığı ve buna yönelik olarak yorum yazılarının açık olarak belirtildiği görülmektedir.

C. YANSIZLIK						
Ana sayfada reklam kullanım yoğunluğu (sayısal adet)	Ort:2	Ort:2	x	Ort:2	Ort:4	Ort:7
Haberin içeriği, reklam ve yorum yazılarından kolaylıkla ayrılabilir mi?	+	+	+	+	+	+
Yorum yazıları açık olarak gösterilmiş mi?	+	+	+	+	+	+

İçerik kısmının dördüncü maddesi “**Kapsam**” açısından değerlendirilmektedir. Burada web sitelerinin 6’sında da, haber kaynaklarına ilişkin sayfalar bağlantı olmadığı göze çarpmaktadır. Hakimiyet gazetesinin sitesi haricinde diğer 5 web sitesinin, gazetelerin basılı versiyonları ile benzeşik olduğu dikkat çekmektedir. Özel-araştırma dosyalarına yer verilen bir bölümün

sadece Memleket gazetesinin olmak üzere 1 web sitesinde bulunduğu ve haber dışı konuların da yine Memleket ile Yeni Meram gazeteleri olarak 2 sitede yer bulduğu gözlenmektedir. Anket, test gibi okur katılımına yönelik imkânlar ise Konya Postası ve Merhaba dışında 4 yerel gazetesinin web sitesinde yer almakta ve diğer taraftan hobi, oyun, e-ticaret vb. bölümler ise incelenen 6 web sitesinde de bulunmamaktadır.

D. KAPSAM						
Haber kaynaklarına ilişkin sayfalara bağlantı var mı?	x	x	x	x	x	x
Site, basılı gazetesinin versiyonu ise benzeşik mi ayrı mı?	+	x	+	+	+	+
Özel-araştırma dosyalarına yer verme	x	x	x	+	x	x
Haber dışı konulara yer verme	x	x	x	+	+	x
Anket, test vb. okur katılımına yönelik olanaklar	+	+	x	+	+	x
Hobi, oyun, e-ticaret vb. bölümler var mı?	x	x	x	x	x	x

E. GÜNCELLİK						
Haberler ne kadar süreyle güncelleniyor?	Günlük	Günlük	Günlük	Günlük	Günlük	Günlük
Sitenin son güncelleme bilgisi	x	x	x	x	x	x
Günlük haberler veriliyor mu?	+	+	+	+	+	+
Anlık (son dakika) haberler veriliyor mu?	x	x	x	x	+	x

Bu bölümün bir diğer alt başlığını “**Güncellik**” teşkil etmektedir. Buna göre, web sitelerinin 6’sında da son güncelleme bilgisi bulunmamakla birlikte, internet ortamındaki söz konusu yerel gazetelerin basılı versiyonları takip edildiğinde 6 web sitesinde de günlük haberlere yer verildiği ve günlük olarak güncellenmenin yapıldığı tespit edilmektedir. Son dakika haber bölümü ise sadece Yeni Meram gazetesi olmak üzere sadece 1 web sitesinde mevcuttur

İçerik ana başlığı altındaki bu kesimin son kriteri “**Haber Yazım Kuralları ve Dil Kullanımı**”dır. Bu açıdan haberlerin anlaşılabilirliği, gramer kullanımı vb. noktalarda 6 web sitesinde genel itibarıyla yoğun bir sorun olmadığı söylenebilmekle birlikte, belli yerlerde imla hatalarının, uzun paragrafların olduğu ve haberlerde bazı detayların eksik kaldığı da gözlenmektedir. Haberler; başlık-spot-haber metni biçiminde ise Hakimiyet, Memleket ve Merhaba gazeteleri olmak üzere 3 web sitesinde verilmektedir.

F. HABER YAZIM KURALLARI VE DİL KULLANIMI						
Haberler, yazım kurallarına uygun yazılmış mı?	+	+	+	+	+	+
Haberlerin yapısı doğru ve açık anlamaya uygun mu?	+	+	+	+	+	+
Gramer kullanımı doğru mu?	+	+	+	+	+	+
Noktalama işaretleri doğru mu?	+	+	+	+	+	+
İmla hataları var mı?	+	x	x	x	x	x
Uzun ve eksik paragraflar var mı?	+	x	+	x	+	x
Haber tüm detayları ile veriliyor mu?	x	x	x	x	+	x
Haber, Başlık-Spot (haber özeti)-Haber metni olarak verilmiş mi?	x	+	x	+	x	+

Web sitelerinin incelendiği formun beşinci kriteri, “**Teknik Özellikler**” açısından ele alınmaktadır. Konya Postası gazetesinin sitesi dışında diğer 5 yerel gazetelerin web sitesinde bütün linkler çalışır durumdadır. Bağlantıları yeni pencereden açma özelliği, Konya Postası ile Merhaba gazeteleri olmak üzere 2 web sitesinde bulunmaktadır. Ekran çözünürlüğü bilgisi, değerlendirilen 6 web

sitesinde de görülmemektedir. Geri bildirim, yazıcı çıktısı alabilme ve haberi bir başkasına gönderme butonları, yalnızca Memleket ve Yeni Meram’ın olmak üzere 2 sitede mevcut iken, diğer 4 sitede bulunmamaktadır. Teknik özellikler bağlamında yararlı sitelerin linklerine ise Anadolu Manşet, Yeni Meram ve Merhaba gazeteleri olarak 3 web sitesinde yer verilmekte ve diğer 3’ünde verilmemektedir.

5. TEKNİK ÖZELLİKLER						
Bütün linklerin çalışması	+	+	x	+	+	+
Bağlantıları yeni pencerede açma	x	x	+	x	x	+
Ana sayfaya dönüş kolaylığı	+	+	x	+	+	x
Ekran çözünürlüğü bilgisi	x	x	x	x	x	x
Geri bildirim (feedback) butonu ve işlevselliği	x	x	x	+	+	x
Yazıcı çıktısı alabilme butonu	x	x	x	+	+	x
Haberi bir başkasına gönderme butonu	x	x	x	+	+	x
Sık kullanılanlara ekleme butonu	x	x	x	x	x	x
Sıkça sorulan sorular sayfası	x	x	x	x	x	x
Haberleri masa üstüne indirme özelliği	x	x	x	x	x	x
Giriş sayfası yapma butonu	x	x	x	x	x	x
Yararlı site linklerine yer verme	+	x	x	x	+	+
Haberleri sitene ekle butonu	x	x	x	x	x	x

6. KURUMSAL BİLGİLER						
Künye	+	+	x	+	+	+
Sitenin telif bilgileri	+	+	+	+	+	+
Kullanıcılar için iletişim amaçlı e-mail, adres ve telefon var mı?	+	+	x	+	+	+
7. ETKİLEŞİMLİLİK						
Editöre doğrudan mail	x	+	x	x	x	+
Yazarlara doğrudan mail	x	x	x	+	x	+
Chat (sohbet) odası	x	x	x	x	x	x
Okuyucuyu inceleyen araştırma/istatistik havuzu var mı?	x	x	x	x	x	x
Okuyucu için forum köşesi	x	+	x	+	+	x

Bir diğer değerlendirme kriteri **“Kurumsal Bilgiler”**dir. Buna ilişkin olarak telif bilgileri 6 web sitesinde de yer alırken, künye ve iletişim amaçlı adres, e-mail gibi bilgilerin Konya Postası dışındaki 5 yerel gazetenin sitesinde bulunduğu görülmektedir.

Değerlendirme Kriterleri Formu’nun son maddesini ise internet ve internet gazeteciliği açısından oldukça önemli bir nokta olan **“Etkileşimlilik”** oluşturmaktadır. Editöre doğrudan mail, Hakimiyet ve Merhaba gazeteleri olmak üzere 2 sitede varken, yazarlara doğrudan mail ise Memleket ve Merhaba olarak 2 web sitesinde bulunmaktadır. Chat (sohbet) odası ve okuyucuyu incelemeye yönelik araştırma-istatistik havuzunun da incelenen sitelerin 6’sında da olmadığı ortaya çıkmaktadır. Son olarak okuyucular için forum köşesi imkânı ise Hakimiyet, Memleket ve Yeni Meram olmak üzere 3 web sitesinde sunulmaktadır.

SONUÇ

Son çeyrek yüzyılda hayatımıza giren ve kullanıldığı alanlarda çeşitli tartışmalara yol açan İnternet, gazetecilik açısından mesleğe yeni ufuklar kazandıran bir teknoloji olmuştur. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de sanal ortamda yayın yapan gazetelerin sayıları giderek çoğalmaktadır. Klasik anlamda yayın yapan gazetelerin sanal dünyaya eğilimi, internetin beraberinde getirdiği birçok kolaylıkla açıklanabilir. Maliyetleri düşüren, dağıtımını kolaylaştıran, bilgi akışını hızlandıran bu yeni teknolojiye ulusal basın kadar yerel basının da ilgisi günden güne artmaktadır. Çünkü internet kullanıcı sayısının her geçen gün

arttığı, milyonlarca hatta milyarlarca insanın evinden internete bağlanarak bu teknolojinin sunduğu olanaklardan yararlandığı bir ortam içerisinde gazetecilik ve habercilik açısından da önemli açılımlar sağlayan internet teknolojisi ve bu ortamda gerçekleştirilen internet gazeteciliğine yerel basın kuruluşlarının da kayıtsız kalması düşünülemez.

Çalışmada Konya kent merkezinde günlük olarak yayınlanan ve aynı zamanda internet ortamında yer alan yerel gazeteler analiz edilmiştir. Buna göre, Konya kent merkezinde günlük olarak yayınlanan 7 gazeteden 6’sı sanal ortamda da yer alarak okuyucularına erişim sağlamaktadır. Araştırma kapsamında incelenen bu gazetelerin tamamının internet teknolojisinin getirdiği imkânları ideal seviyede kullandıklarını söylemek mümkün değildir. Değerlendirme Kriterleri Formu’nda öne çıkan çarpıcı bazı bulgulara yer vermek gerekirse; örneğin tüm sitelere okuyucuların rahat bir şekilde ulaşabildikleri söylenebilir. Genel görünüş ve kullanım rahatlığı gibi işlevsel unsurlar bakımından, 1 site haricinde diğerlerinde bir problemin olmadığı gözlenmektedir.

İncelenen web sitelerinin içeriklerine bakıldığında, ilk olarak sayfanın içeriğinden sorumlu olan kişiye ve sitenin meşruluğunu gösteren birtakım ibarelere 5 web sitesinde yer verilirken; hiçbir sitede yayın politikalarına yer verilmemesi dikkat çekici bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm sitelerde gündemin takip edildiği, haberler ile reklam ve yorum yazıları arasında ayırmaya gidildiği görülmektedir. Okuyuculardan feedback imkânı sağlayan anket, test, vb. bölümler 4 sitede

kendisine yer bulurken; e-ticaret, oyun, hobi gibi değişik kısımlara hiçbir sitede rastlanmamaktadır. Anket, test vb. gibi geribildirim olanağı sağlayan bu tarz unsurların 4 sitede bulunması dikkat çekicidir. Çünkü bu durum, söz konusu yerel gazetelerin, web sitelerinde hedef kitlelerine yönelik bu yönde bir gayret içerisinde olduklarını işaret edebilmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen 6 yerel gazetenin web sitelerinden 5'inin basılı versiyonlarıyla benzeşik nitelikte olması da konunun önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. Dolayısıyla, Konya kent merkezinde günlük olarak yayınlanarak aynı zamanda internet ortamında da yerini alan söz konusu yerel basın, basılı gazeteleri için topladıkları materyalleri web sayfaları için de kullandıkları tespitine ulaşılabilmekte ve dolayısıyla internet gazeteciliği açısından çalışmanın başında aktarılan sınıflandırmanın ilk döneminde yer aldığı sonucu çıkarılabilmektedir. Bu noktada, temelinde ekonomik olmak üzere birtakım sorunlar yaşayan yerel basın kuruluşlarının, internet ortamındaki versiyonları için ayrı bir çalışma içerisine girme olanağı yakalayamadığı ya da buna yönelik çalışma şartları tesis edemediği söylenebilmektedir.

Yerel gazetelerin web sitelerinde yer alan haberlerin içerik ve biçim yönünden analizi yapıldığında genel itibariyle haberlerin anlaşılır olduğu, gramer ve imla yönünden de kayda değer olmayan birkaç eksik dışında 6 web sitesinde de çok fazla bir sorunla karşılaşmadığı belirtilebilir. Sitelerin hiç birinde son güncelleme bilgisinin olmaması, okunan haberlerin ilk bakışta güncel olup olmadığı noktasında tereddütleri beraberinde getirebilmektedir. Ancak araştırma kapsamında, sanal gazetelerin basılı versiyonları incelendiği zaman tüm sitelerde günlük haberlerin verildiği ve güncellenmenin günlük olarak yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Anlık güncellemeye ilişkin bölüme sadece 1 sitede yer verilmesi, internet teknolojisinin sağladığı en önemli avantajlardan bir tanesi olan bu özelliğin, yerel basın tarafından tam anlamıyla kullanılmadığını göstermektedir. Oysa haberleri, fotoğrafları ve çarpıcı gelişmeleri çok kısa bir zamanda yayına sokabilme imkânının kullanılmaması, internet ve internet gazeteci-

liğin zaman açısından sağladığı avantajı azaltabilmektedir.

Ulusal gazetelerin sanal versiyonlarında görülen birtakım teknik özelliklere, çalışma kapsamında incelenen sitelerin çok azında rastlanmaktadır. Örneğin ekran çözünürlüğü bilgisi, değerlendirilen 6 web sitesinde de görülmemektedir. Geri bildirim, yazıcı çıktısı alabilme ve haberi bir başkasına gönderme butonlarına yer veren site sayısı 2, yine teknik özellikler bağlamında yararlı sitelerin linklerine yer veren site sayısı yalnızca 3'tür. Bir başka noktada, kaynak ile hedef kitle arasındaki etkileşimin sağlanabilmesi açısından büyük önem arz eden özellikler bakımından Konya'daki yerel gazetelerin web sitelerinin bu noktada yetersiz kaldığı tespiti yapılabilmektedir. Buna yönelik olarak da editöre doğrudan maile 2 site yer verirken; okuyucular için forum köşesine yer veren site sayısının ise 3 olduğu görülmektedir.

Netice itibariyle özellikle yerel basın kuruluşları açısından internetin ve internet gazeteciliğinin sunduğu olanakların tam manasıyla kullanılabilmesinin ekonomik şartlara da bağlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla söz konusu yerel gazeteler de, imkânları ölçüsünde internet ortamında var olmaktadır ancak internet teknolojisinin gazetecilik mesleğine sağladığı açılımları tam olarak değerlendirememektedirler.

KAYNAKLAR

- Bengi H (2005) İnternet Gazeteciliği ve Telif Hakları Sorunu, <http://inet-tr.org.tr/inetconf8/sunum/36.ppt#38>, (05.10.2005).
- Berelson B (1984) Content Analysis in Communication Theory, Glancoe, Free Press, New York.
- Çelik T (2003) Elektronik Yayıncılık (İnternet Gazeteciliği), <http://www.arsiv.emo.org.tr/Kartus01/SEMPOZYUMLAR/izmiriletisimgunleri-V/Tolga.doc.2003>, (05.10.2005).
- Dağtaş E ve Derelioğlu G (1999) Geleneksel Yayıncılığa Alternatif Bir Medya Modeli Olarak İnternet Yayıncılığının Konumu ve Önemi, *Kültür ve İletişim*, 2 (2), 63-100.

- Dimitrova D V, Connolly-Ahern C, Williams A P, Lee L, Reid A (2003) Hyperlinking as Gatekeeping: Online Newspaper Coverage of the Execution of an American Terrorist, *Journalism Studies*, 4 (3), pp. 401-414.
- Dumanlı E (2005) İnternet Medyasının Son Virajı, *Zaman*, (11.07.2005).
- Ergeç N E (2005) Amerika'nın Irak'a Müdahalesine İlişkin Televizyon Haberlerinin İçerik Analizi Yöntemi İle İncelenmesi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg.*, 5 (1), 51-73.
- George A L (2003) İçerik Çözümlemesinde Nicel ve Nitel Yaklaşımlar, Murat S. Çebi (der/cev), *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi*, Alternatif Yayınları, Ankara, ss. 9-47.
- Gökçe O (2001) İçerik Çözümlemesi, Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları, Konya.
- Gökçe O, Karaçor S, Örselli E, Şahin A ve Temizel M (2004) 11 Eylül Terör Eyleminin Türk Basınında Algılanış ve İşleniş Biçimi", içinde, *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü...*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, ss. 189-249.
- Gönültaş N (2004) Copy-past Gazeteciliği veya İnternet Gazeteciliği, *Dünden Bugüne Tercüman*, (30.04.2004).
- Gürcan H İ (1999) Sanal Gazetecilik, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Gürcan H İ (2002) İnternet Gazeteciliği, Yerel Gazetecilikte Meslek İçi Eğitim Seminerleri Dizisi: 25 (Batman), Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul, ss. 107-117.
- Gürcan H İ (2003) Haber Sitelerinde İçerik ve Tasarıma Yönelik Değerlendirme Ölçütlerine Bir Yaklaşım, *Selçuk İletişim Derg.*, 2 (4), 90-99.
- Gürcan H İ ve Bayram F (2005) "Yerel Haberlerin İnternet Ortamında Görünümleri- Denizli, Eskişehir ve Erzurum Örneklerinde Bir Değerlendirme-", *Selçuk İletişim Derg.*, 3 (4), 53-62.
- Halıcı N (2003) Online Gazetecilik, Sevda Alankuş (der), *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, IPS İletişim Vakfı Yayınları, ss. 151-166.
- İnal M A (1996) Haberi Okumak, Temuçin Yayınları, İstanbul.
- İrvan S (2000) "Metin Çözümlemelerinde Yöntem Sorunu", *Medya ve Kültür*, 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri, İletişim Dergisi Yayınları, Ankara, ss. 73-86.
- Karaduman M (2003) İnternet ve Gazetecilik, Sevda Alankuş (der), *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, IPS İletişim Vakfı Yayınları, ss. 137-150.
- Kaya F (2005) Kopyala Yapıştır Gazeteciliği, *Akademi-İletişim*, 1, 63-66.
- Kopper G G, Kolthoff A, Czepek A (2000) Research Review: Online Journalism-a Report on Current and Continuing Research and Major Question in the International Discussion, *Journalism Studies*, 1 (3), 499-512.
- Millison D (2005) Online Journalism Faq, <http://home.comcast.net/~dougmillison//faq.html>, (20.08.2005).
- Pavlik J (2000) The Impact of Technology on Journalism, *Journalism Studies*, 1 (2), 229-237.
- Tılıç L D (2003) Sonuç Yerine: 21. Yüzyılda Gazetecilik, Yeni Koşullar ve Tehditler, L. Doğan Tılıç (der), *Türkiye'de Gazetecilik Eleştirel Bir Yaklaşım*, ÇGD Yayınları, ss. 435-456.
- Tokgöz O (2003) Temel Gazetecilik, 5. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Wright, C R (1986) Mass Communication: A Sociological Perspective, Random House, New York.
- Yerlikaya İ (2004) İnternet Gazeteciliği ve Geri Besleme, Metin Işık (Ed.), *Medyada Yeni Yaklaşımlar*, Eğitim Kitabevi, Konya, ss. 17-34.